

Гапон В. В.

кандидат педагогічних наук, начальник відділу освітнього інформаційного забезпечення ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, garon@mon.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7521-5450>

Барабаш О. А.

заступник начальника відділу освітнього інформаційного забезпечення ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, o_barabash@mon.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2545-0369>

Ханюк Т. О.

молодший науковий співробітник сектору фінансово-економічної звітності відділу освітнього інформаційного забезпечення ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, khanyuk@mon.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5442-8243>

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ДЕРЖАВНОГО НЕРУХОМОГО МАЙНА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Анотація. Статтю присвячено аналізу стану матеріально-технічного забезпечення в закладах вищої освіти (ЗВО) в умовах збройної агресії РФ в Україні, що призвела до руйнації будівель, споруд, гуртожитків та іншої цивільної інфраструктури. Унаслідок цього низка ЗВО та їхні відокремлені структурні підрозділи стали внутрішньо переміщеними. У процесі дослідження визначено суб'єктів освіти й науки, які беруть участь у формуванні Єдиного реєстру об'єктів державного майна, що перебуває в управлінні Міністерства освіти і науки України (МОН); систематизовано й побудовано схему інформаційних потоків між цими суб'єктами; окреслено порядок дій користувачів ЗВО та розроблено технологічні підходи до складання електронних звітів про державне майно; виявлено ризики, що виникають у зв'язку з військовою агресією РФ проти України і впливають на процес обліку державного майна, цілісність, коректність, повноту інформації в базі даних. Особливу увагу приділено обліку нерухомого майна закладів, яке залишилося на тимчасово окупованих територіях низки областей. Проаналізовано такі показники, як кількість будівель та площі навчальних корпусів, гуртожитків, їх залишкова вартість; сформовано перелік регіонів і ЗВО, що надали прихисток ЗВО з тимчасово окупованих територій. Наведено інформацію про чисельність здобувачів вищої освіти, які навчались у тимчасово переміщених закладах за бюджетні кошти й за контрактом, станом на 1 жовтня 2021 та 2022 рр. у розрізі регіонів.

Ключові слова: заклади вищої освіти, матеріально-технічна база, державне нерухоме майно, навчальні корпуси, гуртожитки, аналітичні показники.

JEL classification: H56, H82, I21, I28, R53.

DOI: 10.32987/2617-8532-2023-1-5-21.

Головними завданнями у сфері матеріально-технічного забезпечення закладів вищої освіти визначе-

но: упорядкування функціонування навчально-лабораторних корпусів, гуртожитків, санаторіїв-профілак-

© Гапон В. В., Барабаш О. А., Ханюк Т. О., 2023

торіїв; забезпечення будівництва та реконструкції приміщень, своєчасне проведення їх ремонту, забезпечення матеріально-технічних і санітарно-гігієнічних умов для організації навчально-виховного процесу. Водночас, згідно із Законом України «Про управління об'єктами державної власності» від 21.09.2006 № 185-V, Міністерство освіти і науки України здійснює контроль та аналіз ефективності використання і збереження закріпленого за ЗВО майна [1].

Матеріально-технічна база ЗВО включає будівлі, споруди, землю, комунікації, обладнання, транспортні засоби, службове житло та інші матеріальні цінності. Заклади мають право використовувати майно, закріплене за ними на праві господарського відання; передавати його в оренду й у користування відповідно до законодавства; створювати власні чи використовувати за договором інші матеріально-технічні бази для провадження освітньої, наукової, інноваційної або господарської діяльності; створювати та розвивати власну базу соціально-побутових об'єктів, мережу спортивно-оздоровчих, лікувально-профілактичних і культурно-мистецьких структурних підрозділів; здійснювати капітальне будівництво, реконструкцію, проводити капітальний та поточний ремонт основних фондів [2].

Вагомий внесок у дослідження питання оцінки ефективності використання матеріально-технічної бази ЗВО зробили такі вітчизняні вчені, як Ю. Вітренко, В. Геєць, О. Грішнова, С. Захарін, І. Каленюк, О. Куклін, В. Луговий, Т. Оболенська, В. Пономаренко, О. Романовський та ін.

Проблемами аналізу структурних компонентів матеріально-технічного забезпечення, розроблення методів і системи збалансованих показників, за допомогою яких проводиться оцінка ефективності використання матеріально-технічної бази, займалися В. В. Стадник, М. А. Йохна, Г. О. Соколюк [3–5]. На їхню думку, системи збалансованих показників повинні націлювати на структурування цілей у досліджуваній сфері та слугувати основою для вимірювання ефективності діяльності й досягнутих результатів.

О. В. Ярмош [6] пропонує використовувати в ролі ключових такі показники ефективності експлуатації майна: загальний дохід від квадратного метра приміщень; співвідношення загальної вартості майна та загального доходу ЗВО, капіталовкладень і технічного обслуговування й вартості нерухомості, вартості комунальних послуг, технічного обслуговування та витрат на обслуговування одного квадратного метра площ.

У багатьох публікаціях розглядаються питання забезпечення й оновлення матеріально-технічної бази, якісних перетворень обслуговуючої інфраструктури. Наголошується на необхідності розроблення системи кількісних, якісних і розрахункових показників із метою оцінювання ефективності використання матеріально-технічної бази. До них можна віднести кількість навчально-лабораторних корпусів, гуртожитків, їдалень, їх вартість та площу.

М. М. Бенько, Р. Т. Джога, М. В. Корягін, С. С. Свірко, Л. М. Сінельник досліджували впровадження комп'ютерних систем та інформаційних технологій у сферу бухгалтерського

обліку, технології опрацювання даних щодо державного майна. У своїх працях науковці доводять, що для забезпечення ефективного функціонування облікової системи в бюджетних закладах і установах технологія збору й опрацювання інформації потребує постійного вдосконалення, а отже, дослідження та системного аналізу.

Зокрема, М. М. Бенько розглядає актуальні питання автоматизації бухгалтерського обліку на основі інформаційних технологій, визначає теоретико-методологічні засади та пропонує практичний інструментарій застосування сучасних інформаційних технологій і систем у бухгалтерському обліку [7].

М. В. Корягін запропонував новий погляд на структуру методології бухгалтерського обліку, дослідив проблему процедурного й адитивного підходів до її побудови [8].

У працях Р. Т. Джоги, С. В. Свірко, Л. М. Сінельник розкрито роль бухгалтерського обліку в управлінні бюджетними установами, визначено його функції та завдання [9].

Теоретико-методологічному обґрунтуванню ефективних фінансово-економічних моделей розвитку вищої освіти присвячено працю авторського колективу під керівництвом І. М. Грищенка. Одним із питань, на якому зосереджуються дослідники, є зростання пріоритетної ролі матеріально-технічного забезпечення в умовах інтенсифікації навчального процесу через упровадження новітніх технологій навчання, інформатизації, посилення практичної підготовки студентів, що вимагає додаткових площ, зміни їхньої видової структури. На думку авторів, за-

безпечення розвитку й ефективного використання матеріально-технічної бази ЗВО є одним із визначальних чинників формування належної якості освітніх послуг, які ними надаються [10].

Результативність освітньої діяльності ЗВО великою мірою залежить від стану забезпеченості та раціонального використання матеріально-технічної бази, зокрема навчальних будівель, корпусів для проведення наукових досліджень, експериментальних і лабораторних робіт, гуртожитків для проживання студентів, інших споруд (бібліотек, стадіонів, басейнів тощо), для задоволення соціально-побутових потреб викладачів та студентів.

Розпочата 24 лютого 2022 р. військова агресія РФ проти України призводить до загибелі й поранень військових, цивільних, дітей, руйнації будівель, споруд, цивільної інфраструктури. Ворог окупував частину території окремих областей, де залишилося майно закладів вищої, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти, органом управління якого є МОН. Ця небезпечна ситуація призводить до вимушеної міграції населення. Також внутрішньо переміщеними стали 18 ЗВО та 31 відокремлений структурний підрозділ університетів, що перебувають у сфері управління МОН, а разом із ними – студенти й працівники цих закладів.

С. Л. Лондар, С. В. Мельник, Г. М. Терещенко висвітлили виклики, з якими стикнулись учасники освітніх процесів у період воєнного стану, наголосили на необхідності вдосконалення інформаційного забезпечення, окреслили шляхи подальшого розвитку інформатизації й інформацій-

них систем. Науковці визначили перелік проблем інформаційного забезпечення системи освіти, які виникли в цей непростий для нашої країни час, а саме: порушення налагоджених механізмів збору освітньої інформації, відсутність системної інформації про стан матеріально-технічної бази закладів освіти. У їхній праці акцентовано на важливості достовірності даних для забезпечення стійкості системи освіти під час війни; представлено загальну інформаційну модель покращення управління освітою в умовах суспільної нестабільності, наголошено на запровадженні диференційованого підходу до збору необхідної освітньої інформації через воєнні реалії України: на територіях, що не зазнали окупації та на яких не велись активні бойові дії, можуть бути застосовані традиційні методи організації збору, проте в разі раптової зміни ситуації система збору інформації має бути готова швидко адаптуватися до нової реальності [11].

Упродовж 2019–2022 рр. нами проводилися наукові дослідження щодо системи аналітичних показників, які визначають ефективність використання матеріально-технічної бази на різних рівнях управління (ЗВО, МОН, Фонд державного майна України). Розроблено низку аналітичних показників для оцінювання стану навчальних корпусів і гуртожитків, а саме: забезпеченість площами в навчальних корпусах та гуртожитках у розрахунку на одного студента денної форми навчання, середньорічна вартість оплати комунальних послуг на утримання одного квадратного метра площі будівель, коефіцієнт їх зносу, вікова структура будівель, протипожежна безпека,

аварійність будівель, що уможливорює виявлення технічно застарілих об'єктів, котрі потребують ремонту, модернізації або виведення з експлуатації [12; 13]

Метою статті є аналіз стану матеріально-технічного забезпечення ЗВО, що перебувають в управлінні МОН, в умовах збройної агресії рф в Україні.

У процесі дослідження визначено суб'єктів освіти й науки, які беруть участь у формуванні Єдиного реєстру об'єктів державного майна, що перебуває в управлінні МОН; систематизовано та побудовано схему інформаційних потоків між цими суб'єктами; окреслено порядок дій користувачів ЗВО й розроблено технологічні підходи до складання електронних звітів про державне майно; виявлено ризики, які виникають у зв'язку з військовою агресією рф проти України та впливають на процес обліку державного майна, цілісність, коректність, повноту інформації в базі даних; проаналізовано нерухоме майно закладів, що залишилося на тимчасово окупованій території.

Інформаційною базою для проведення аналітичних досліджень слугували нормативно-правові акти, інструкції, методичні рекомендації, інформація АС «Юридичні особи», відкриті дані Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

Починаючи з 24 лютого 2022 р. рф веде нещадну, жорстоку війну в Україні, знищує об'єкти цивільної інфраструктури, руйнує не лише військові об'єкти, а й житлові будинки, медичні установи, заклади освіти і науки.

Станом на 18 листопада 2022 р. унаслідок дій країни-агресора в Ук-

раїні повністю зруйновано 337 закладів освіти, з них 9 ЗВО та 15 закладів фахової передвищої освіти (ЗФПВО), пошкоджено 2 430 закладів освіти, у т. ч. 61 ЗВО і 106 ЗФПВО. Серед зруйнованих ЗВО п'ять розташовані в Запорізькій, три в Донецькій та один у Харківській областях; пошкоджених ЗВО найбільше в Харківській (23), Донецькій (9), Миколаївській (5) областях і м. Києві (5). 3-поміж зруйнованих ЗФПВО шість розташовані в Запорізькій, чотири в Донецькій, три в Луганській, по одному в Київській та Харківській областях. Найбільше пошкоджених ЗФПВО зафіксовано в Донецькій (31), Харківській (29) і Миколаївській (10) областях [14].

В умовах збройної агресії рф в Україні й запровадженого з 24 лютого 2022 р. воєнного стану інституційно-правове регулювання в освітній сфері здійснюється відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII [15].

З метою збереження життя та здоров'я громадян України, створення безпечного освітнього середовища, організації здобуття освіти, освітнього процесу в умовах воєнного стану, керівництвом МОН прийнято низку рішень, затверджених наказами, про тимчасове переміщення 87 ЗВО, їхніх відокремлених структурних підрозділів (ВСП), ЗФПВО, які опинилися в небезпеці на тимчасово окупованих територіях України в Донецькій, Запорізькій, Луганській, Харківській та Херсонській областях.

В інформаційно-аналітичному збірнику «Освіта України в умовах воєнного стану» С. Л. Лондар у вступі до розділу «Інформаційно-аналітичне забезпечення освіти в умовах воєн-

ного стану» наголосив, що в умовах, коли пошкоджено і зруйновано державне майно коледжів та університетів, коли військова агресія рф проти України призвела до значних соціальних збурень, порушилась усталена система збору верифікованої освітньої інформації, її обробки й використання для прийняття управлінських рішень. Зазначено, що кількість надійної освітньої інформації зменшилася, такою може вважатися лише інформація від органів влади, зокрема від обласних цивільно-військових адміністрацій. Розглянуто виклики для сфери інформаційного освітнього управлінського забезпечення в умовах повномасштабної військової агресії, а саме створення загроз для інформаційних освітніх систем у вигляді кібератак, фізичного руйнування комп'ютерної техніки, серверів, ліній зв'язку, зміни усталених каналів збору освітньої інформації тощо. Автор наголошує на необхідності застосування нових підходів до збору та опрацювання інформації в умовах активних бойових дій на території України [16].

Нами проведено аналітичне дослідження стану матеріально-технічного забезпечення ЗВО в умовах збройної агресії рф в Україні. На рис. 1 відображено розподіл тимчасово переміщених закладів за типами, загальна кількість яких становить 87 од.

Розрахунки показують, що відокремлені структурні підрозділи ЗВО (фахові коледжі) становлять майже половину (46 %) загальної кількості переміщених закладів, державні й комунальні ЗФПВО – трохи більше чверті (25,3 %), державні ЗВО – п'яту частину (20,7 %), інші ВСП і філіали ЗВО та ЗФПВО – 6,9 %, приватні ЗВО – 1,1 %.

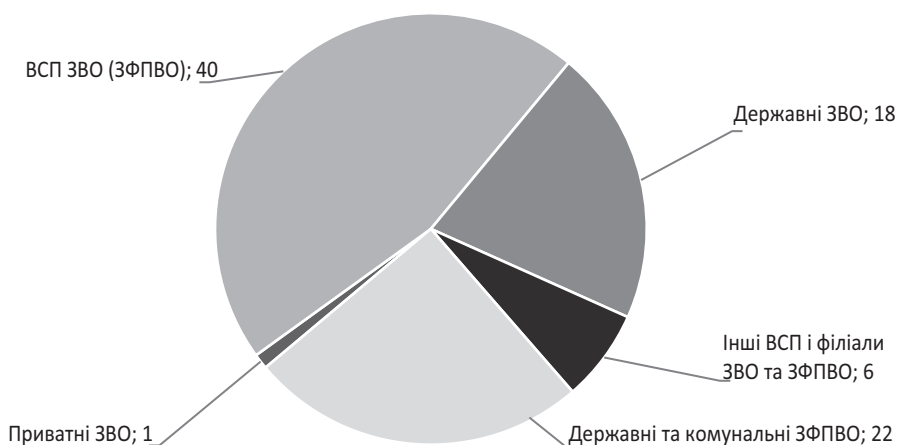

Рис. 1. Розподіл тимчасово переміщених закладів за типами, од.

Побудовано авторами.

На рис. 2 наведено розподіл тимчасово переміщених закладів за областями їх юридичного розміщення й розташування їхнього нерухомого майна.

Переміщені заклади освіти географічно були розташовані на тимчасово окупованих територіях у п'яти областях. Найбільше закладів переміщено з Донецької області (40,2 %), далі йдуть заклади Луганської (21,8 %), Херсонської (20,7 %) та Запорізької (14,9 %) областей. Два заклади Харківської об-

ласті становлять 2,3 % загальної кількості переміщених закладів.

Державне нерухоме майно переміщених закладів залишилося на тимчасово окупованій території (ТОТ). Серед цих закладів є такі, що мають на балансі нерухоме майно, яке не перебуває в управлінні МОН, а саме: Заклад вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права» (приватний), Комунальний заклад «Донецький обласний спеціалізований фаховий коледж

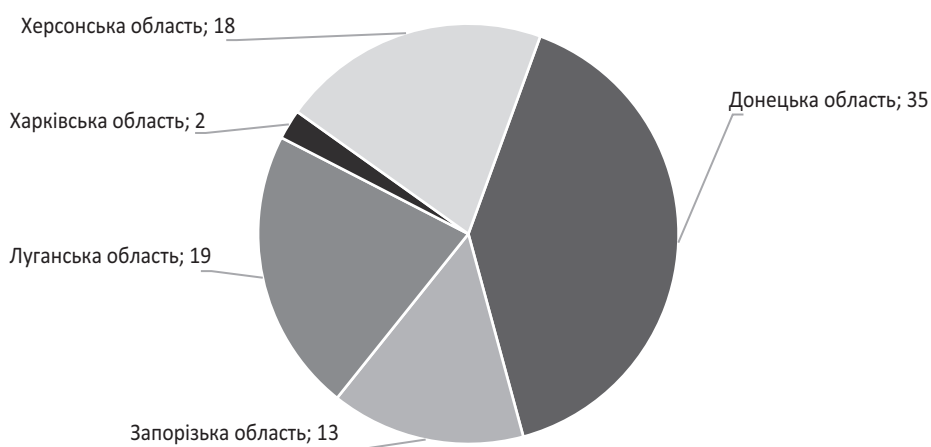

Рис. 2. Розподіл тимчасово переміщених закладів за областями, од.

Побудовано авторами.

спортивного профілю ім. С. Бубки», Комунальний заклад «Покровський педагогічний фаховий коледж». Частина закладів Донецької й Луганської областей стали на сьогодні вже вдруге тимчасово переміщеними закладами, чисе майно залишилося на ТОТ ще з 2014 р. Серед них Державний вищий навчальний заклад «Донецький національний технічний університет», Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет», Горлівський інститут іноземних мов Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет», Донбаська національна академія будівництва і архітектури, ВСП «Маріупольський фаховий коледж Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського», ВСП «Краматорський фаховий коледж Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського», Східноукраїнський на-

ціональний університет імені Володимира Даля, Луганський національний аграрний університет, Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» та ін. Майно цих закладів у проведеному аналізі не враховувалося.

Нерухоме майно тимчасово переміщених закладів, що залишилося на ТОТ, складається із 307 будівель навчальних корпусів (загальна площа – 811,7 тис. м², залишкова вартість – 5 865,32 млн грн) і 122 будівель гуртожитків (417,3 тис. м², 992,5 млн грн).

На рис. 3 наведено кількість закладів, у яких залишилися на ТОТ будівлі навчальних корпусів, їх число та загальну площу в розрізі регіонів.

Виконаний розрахунок засвідчив, що найбільша частка будівель навчальних корпусів залишилася на ТОТ у Донецькій області – 33,6 % загальної кількості таких будівель (103 од.); у Херсонській області такі будівлі становлять 23,5 % (72 од.); у Запорізькій та Луганській облас-

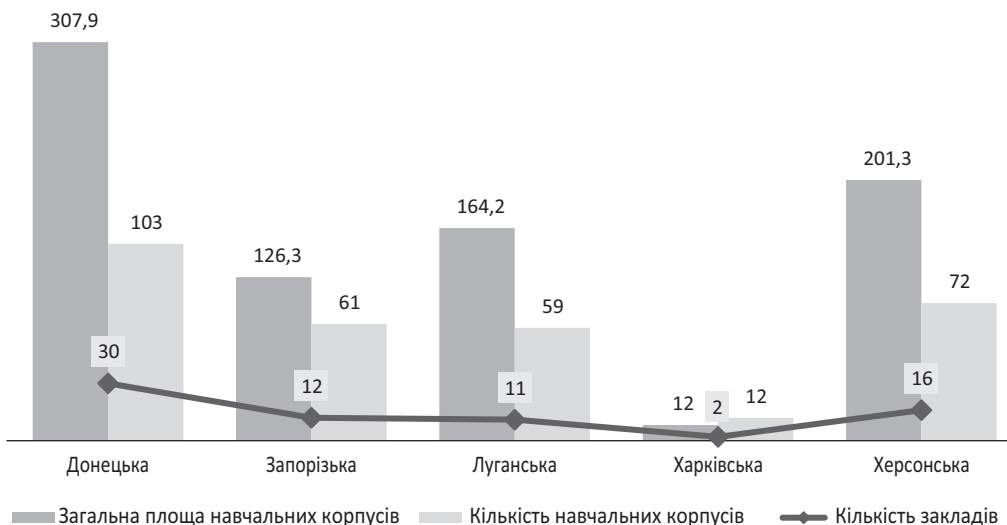

Рис. 3. Кількість закладів, у яких залишилися на ТОТ будівлі навчальних корпусів, їх число та загальна площа в розрізі регіонів, од., тис. м²

Побудовано авторами за інформацією з АС «Юридичні особи».

тях – 19,9 % (61 од.) і 19,2 % (59 од.) відповідно. Найменше навчальних корпусів на ТОТ залишилися в Харківській області. Варто зауважити, що найбільша загальна площа цих будівель залишилася на ТОТ у Донецькій (37,9 %, 307,9 м²) та Херсонській (24,8 %, 201,3 м²) областях.

На рис. 4 наведено кількість закладів, у яких залишилися на ТОТ будівлі гуртожитків, їх число та загальну площу в розрізі регіонів.

Як показав проведений розрахунок, за кількістю будівель гуртожитків, залишених на ТОТ, першу й другу позиції посідають Донецька (29,5 %) та Херсонська (25,4 %) області. Далі за ранжуванням ідуть Луганська (23,8 %), Запорізька (18 %) і Харківська (3,3 %) області. Найбільша загальна площа будівель гуртожитків залишилася на ТОТ у Донецькій (30,2 %, 125,9 м²) та Херсонській (29,7 %, 123,8 м²) областях.

На рис. 5 наведено інформацію про чисельність здобувачів вищої освіти,

які навчалися у тимчасово переміщених закладах за бюджетні кошти й за контрактом, станом на 1 жовтня 2021 та 2022 рр. у розрізі регіонів.

Розрахунок засвідчив, що чисельність здобувачів вищої освіти в тимчасово переміщених закладах станом на 1 жовтня 2022 р. зменшилася на 13,2 % (10 724 особи) порівняно з показником на відповідну дату 2021 р. Ця тенденція спостерігається як для студентів, що навчалися за бюджетні кошти, так і для тих, які навчалися за кошти юридичних та фізичних осіб, – на 9,5 % (4 421 особа) і 18,2 % (6 303 особи) відповідно. Зменшення чисельності здобувачів відбулося за всіма формами навчання, зокрема за денною формою: бюджетних здобувачів освіти стало менше на 8,3 % (3 392 особи), контрактників – на 11 % (1 799 осіб); за заочною формою – на 18,6 % (1 029 осіб), контрактників – на 24,6 % (4 497 осіб).

Найпомітніше зменшення чисельності здобувачів вищої освіти зафік-

Рис. 4. Кількість закладів, у яких залишилися на ТОТ будівлі гуртожитків, їх число та загальна площа в розрізі регіонів, од., тис. м²

Побудовано авторами за інформацією з АС «Юридичні особи».

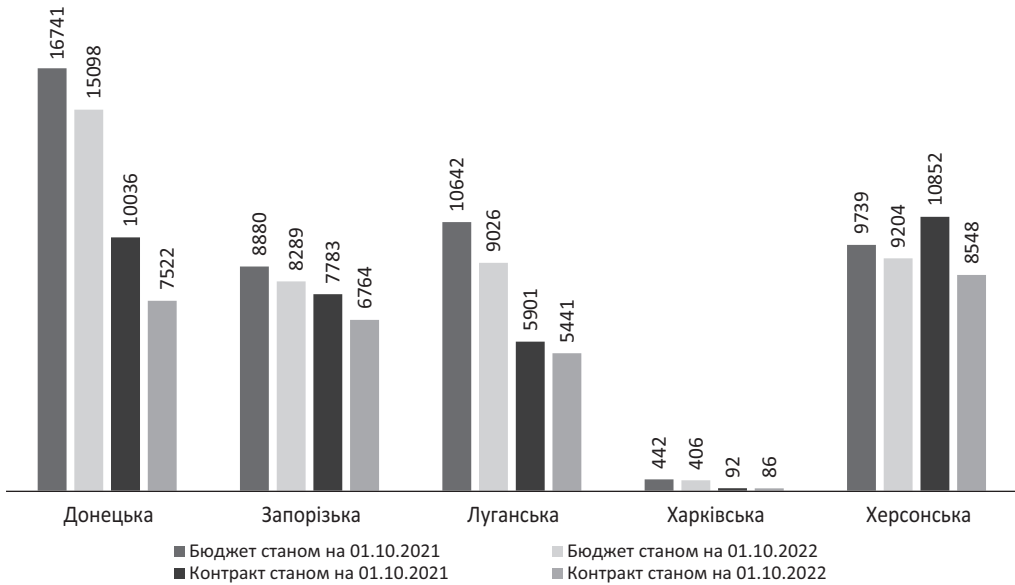

Рис. 5. Чисельність здобувачів вищої освіти в тимчасово переміщених закладах станом на 1 жовтня 2021 і 2022 рр. у розрізі регіонів, осіб

Побудовано авторами за інформацією з Єдиної державної електронної бази з питань освіти, розділ «Відкриті дані» (<https://registry.edbo.gov.ua/opendata/educators/>).

совано в тимчасово переміщених закладах Донецької (на 15,5 %, 4 157 осіб), Херсонської (на 13,8 %, 2 839 осіб) та Луганської (на 12,5 %, 2 076 осіб) областей. Чисельність студентів-бюджетників зменшилась у закладах Луганської області на 15,2 % (1 616 осіб), Донецької – на 9,8 % (1 643 особи), Харківської – на 8,1 % (36 осіб), а студентів-контрактників у закладах Донецької області – на 25 % (2 514 осіб), Херсонської – на 21,2 % (2 304 особи) й Запорізької – на 13,1 % (1 019 осіб). За формами здобуття освіти найістотніше зменшилась чисельність студентів, які навчалися за кошти бюджету на денній і заочній формах навчання, у закладах Луганської області – на 12,5 % (1 100 осіб) і 27,6 % (516 осіб) відповідно. При цьому найбільші зменшення чисельності студентів-контрактників, що навчалися на денній формі, зафік-

совано в закладах Херсонської області (на 19 %, 1 217 осіб), а на заочній формі – у закладах Донецької області (на 32 %, 1 865 осіб).

Слід зазначити, що загалом по Україні чисельність здобувачів вищої освіти станом на 1 жовтня 2022 р. порівняно з 2021 р. зросла на 2 % (28 736 осіб). Із них студентів-бюджетників стало менше на 0,1 % (633 особи), студентів-контрактників – більше на 3,7 % (29 369 осіб). Загальне зростання відбулося за рахунок студентів денної форми навчання: бюджетників – на 0,6 % (3 283 особи), контрактників – на 9,7 % (49 056 осіб). На заочній формі навчання зафіксовано зменшення контингенту бюджетників на 10,3 % (3 893 особи) й контрактників на 7,2 % (19 703 особи).

На рис. 6 показано розподіл 45 закладів (за формами фінансування), які прийняли тимчасово переміщені

заклади на свої матеріально-технічні бази.

Як бачимо, більш ніж половину (53,3 %) закладів, що прийняли на свої бази тимчасово переміщені заклади, становлять державні ЗВО, що перебувають у сфері управління МОН. Далі за кількістю йдуть державні й комунальні ЗФПВО (24,4 %), ВСП дер-

жавних ЗВО (ЗФПВО) (15,6 %), комунальні (4,4 %) та приватні (2,2 %) ЗВО.

На рис. 7 наведено розподіл 45 закладів, які прийняли на свою матеріально-технічну базу тимчасово переміщені заклади, за регіонами.

Виконаний розрахунок показує, що найбільша частка закладів, які прийняли на свою матеріально-тех-

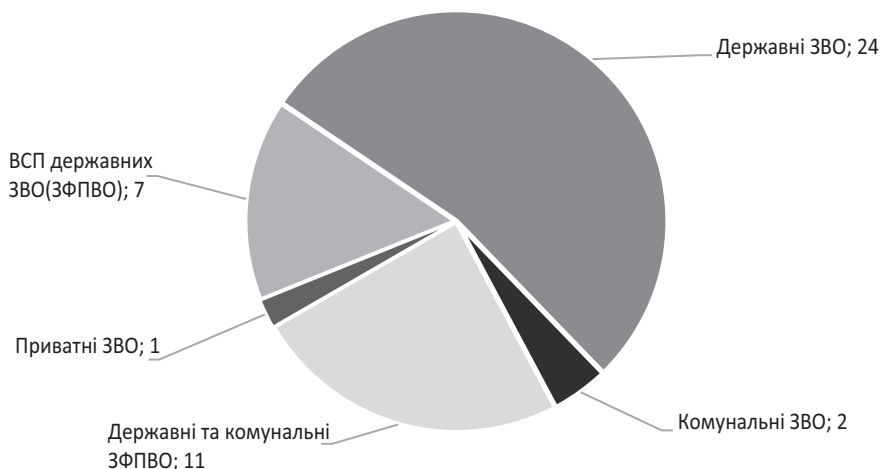

Рис. 6. Розподіл закладів, що прийняли тимчасово переміщені заклади, за формами фінансування, од.

Побудовано авторами.

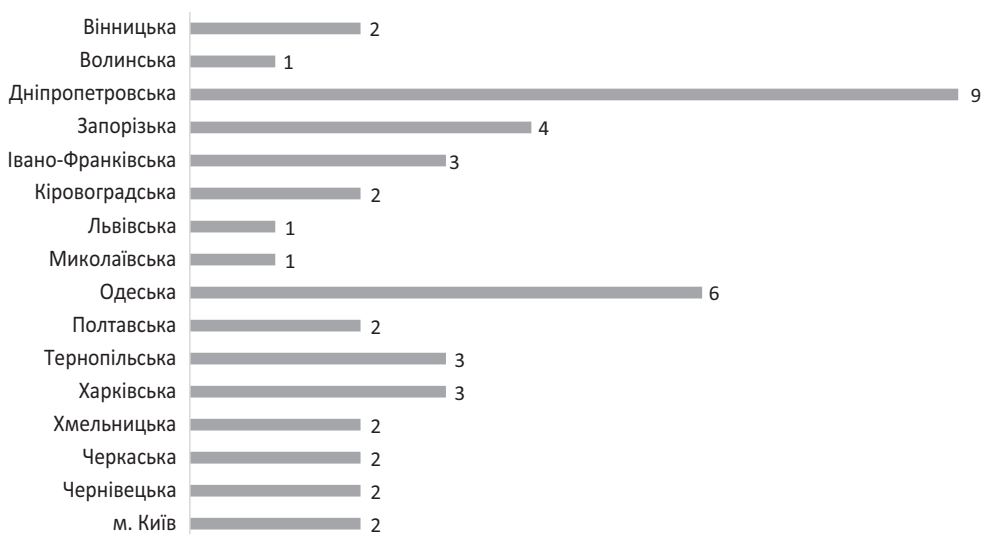

Рис. 7. Розподіл закладів, що прийняли тимчасово переміщені заклади, за регіонами, од.

Побудовано авторами.

нічну базу тимчасово переміщені заклади, припадає на Дніпропетровську (20 %, 9 од.), Одеську (13,3 %, 6 од.) і Запорізьку (8,9 %, 4 од.) області.

Три заклади прийняли на свої бази найбільше переміщених закладів – кожний по 8 од. Так, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара прихистив Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет», Горлівський інститут іноземних мов Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет», Луганський національний аграрний університет з його чотирма структурними підрозділами та ВСП «Сєверодонецький політехнічний фаховий коледж Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля». Запорізький національний університет прийняв на свою матеріально-технічну базу Бердянський державний педагогіч-

ний університет, ВСП «Бердянський економіко-гуманітарний коледж Бердянського державного педагогічного університету», Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного та його п'ять відокремлених структурних підрозділів. Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» прийняв до себе Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» із сімома його структурними підрозділами.

На рис. 8 відображено розподіл 87 тимчасово переміщених закладів за регіонами, де вони отримали прихисток.

Проведений розрахунок засвідчує, що найбільше тимчасово переміщених закладів прийняли на свої матеріально-технічні бази заклади Дніпропетровської (24,1 %, 21 од.), Запорізької (14,9 %, 13 од.) і Полтавської (11,5 %, 10 од.) областей.

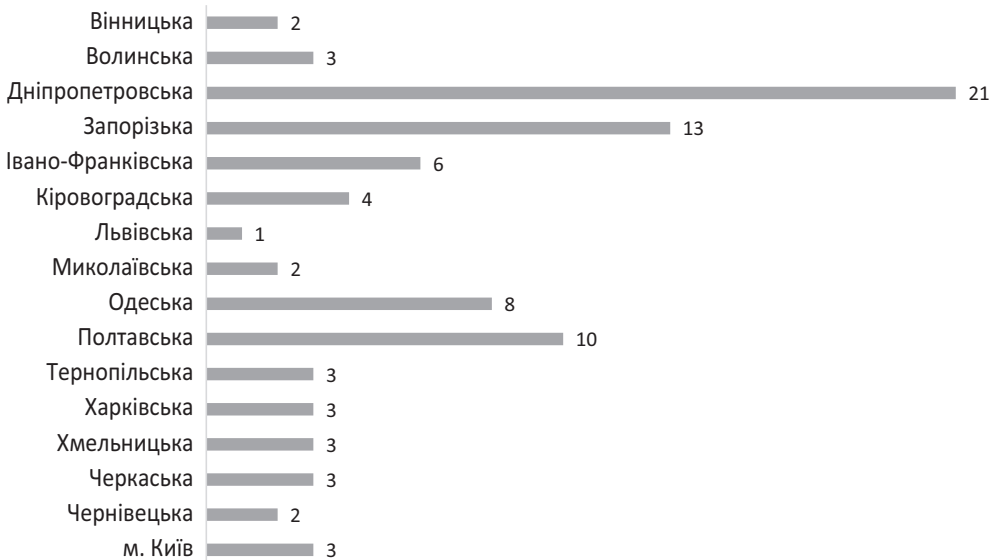

Рис. 8. Розподіл тимчасово переміщених закладів за регіонами їх нового перебування, од.

Побудовано авторами.

Слід зауважити, що серед закладів, які прихистили тимчасово переміщені заклади, є такі, котрі мають нерухоме державне майно поза сферою управління МОН. Серед них Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (приватний), Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» та Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж». Також зазначимо, що Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, який прийняв свої відокремлені структурні підрозділи, має нерухоме державне майно, що розташоване на ТОН Донецької

області з 2014 р. На сьогодні цей університет провадить свою освітню діяльність у Дніпропетровській області на базі Криворізького національного університету. Майно вказаних закладів у виконаному аналізі не враховувалося.

Нерухоме майно закладів, які прийняли тимчасово переміщені заклади, складається із 343 будівель навчальних корпусів (загальна площа – 1 415,7 тис. м², залишкова вартість – 703,9 млн грн); 155 будівель гуртожитків (796,5 тис. м², 1 060,2 млн грн).

На рис. 9 наведено кількість навчальних корпусів та їх загальну площу в закладах, що прихистили тимчасово переміщені заклади, у розрізі регіонів.

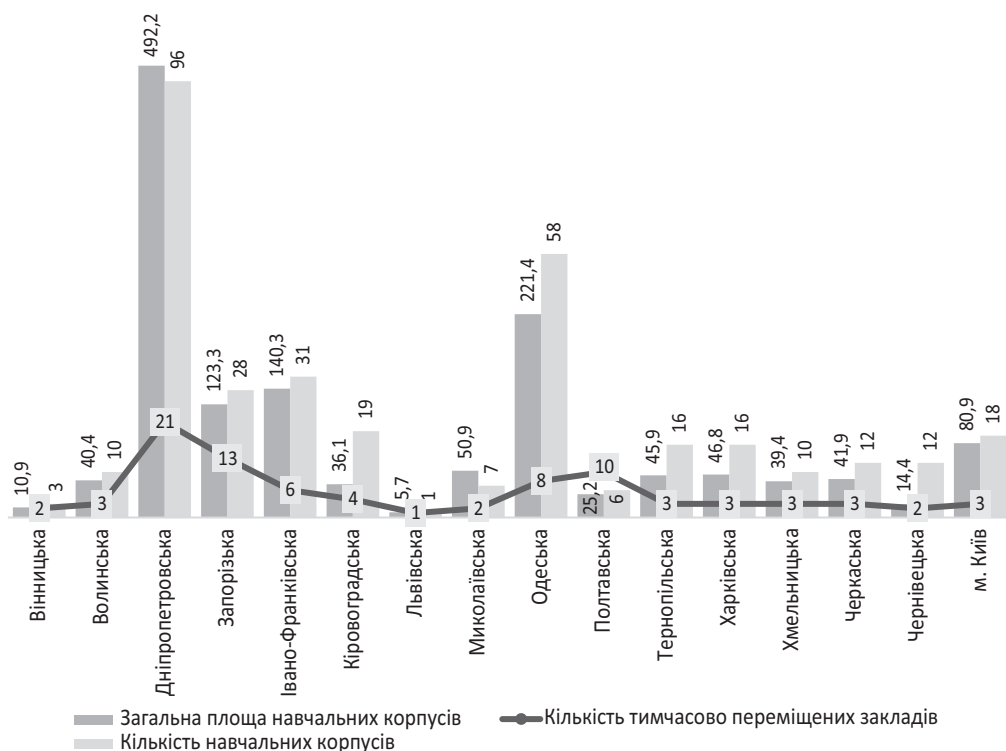

Рис. 9. Кількість навчальних корпусів та їх загальна площа в закладах, що прихистили тимчасово переміщені заклади, у розрізі регіонів, од., тис. м²
Побудовано авторами за інформацією з АС «Юридичні особи».

Розрахунок аналітичних показників засвідчив, що заклади Дніпропетровської області, котрі прихистили найбільше тимчасово переміщених закладів, мають значну частку будівель навчальних корпусів – 28 % (96 од.), а їх загальна площа становить 34,8 % (492,2 м²) порівняно із закладами інших регіонів. Другу позицію за цими показниками посідають заклади Одеської області – 16,9 % (58 од.) та 15,6 % (221,4 м²) відповідно, хоча вони прийняли лише 8 закладів.

На рис. 10 відображено кількість гуртожитків та їх загальну площу в закладах, що прихистили тимчасово переміщені заклади, у регіональному розрізі.

Нами виконано розрахунок аналітичних показників, що характеризують спроможність гуртожитків закладів, котрі прийняли тимчасово переміщені заклади. Заклади в Дніпропетровській області мають найвище число гуртожитків (27,7 %) з найбільшою загальною площею (31,3 %). Другу позицію посідають заклади в Одеській області за кількістю будівель (13,5 %) та за площею (19,1 %). А на третій позиції за числом гуртожитків – заклади в Кіровоградській області (10,3 %), за загальною площею гуртожитків – у Запорізькій області (8,1 %).

Проведене аналітичне дослідження дає підстави для таких висновків:

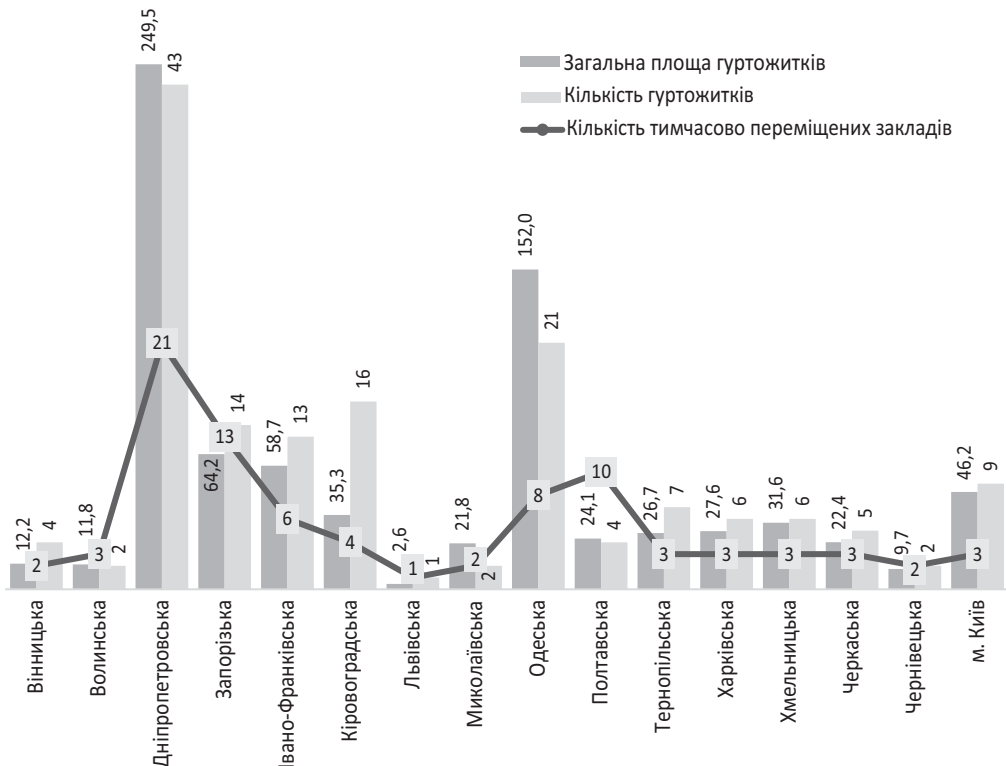

Рис. 10. Кількість гуртожитків та їх загальна площа в закладах, що прихистили тимчасово переміщені заклади, у розрізі регіонів, од., тис. м²

Побудовано авторами за інформацією з АС «Юридичні особи».

Аналіз технології збору та обробки інформації в АС «Юридичні особи», яка застосовується в системі управління державним нерухомим майном МОН, свідчить, що використання сучасних методів формування даних засобами програмного забезпечення й обміну інформацією між Міністерством і закладами/установами можливе за умови залучення телекомунікаційних мереж.

Формування зведеної бази даних про державне нерухоме майно відповідальними особами як у ДНУ «Інститут освітньої аналітики», так і в закладах/установах здійснюється здебільшого шляхом візуального контролю інформації. Це знижує якість роботи, збільшує терміни опрацювання інформації, підвищує навантаження на користувачів автоматизованої системи. Внесення змін у технологію обробки інформації можливе тільки в разі модернізації структури бази даних і програмного забезпечення АС «Юридичні особи», власником якої є Фонд державного майна України.

Військова агресія РФ проти України призвела до значних соціальних збурень, порушилась усталена система збору верифікованої освітньої інформації, її обробки й використання для прийняття управлінських рішень, зменшилась кількість надійної інформації. Крім цього, постали загрози для інформаційних освітніх систем у вигляді кібератак, фізич-

ного руйнування комп'ютерної техніки, серверів, ліній зв'язку, зміни усталених каналів збору освітніх даних тощо.

Для забезпечення цілісності й достовірності відомостей у базі даних АС «Юридичні особи», Управління з питань державного майна та підприємств МОН зобов'язало керівників закладів та установ освіти і науки (лист від 14.09.2022 № 11/402-22) надавати інформацію про осіб, відповідальних за ведення баз даних системи на місцях, та адреси електронних скриньок, з яких надсилатимуться звіти в електронному вигляді. Цей масив даних створює захисний бар'єр на шляху вхідної недостовірної інформації із сумнівних джерел, що в першу чергу стосується закладів і установ, які стали тимчасово переміщеними або залишилися на окупованій території.

Перспективами подальших досліджень в окресленому напрямі є: розроблення методологічних засад контролю та верифікації основних показників АС «Юридичні особи», удосконалення технології збору й опрацювання даних, створення надійної системи оповіщення відповідальних осіб про виявлені помилки у звітах та їх коригування в інформаційній базі в найкоротші терміни, забезпечення сталості функціонування системи в умовах воєнного стану в Україні.

Список використаних джерел

1. Про управління об'єктами державної власності : Закон України від 21.09.2006 № 185-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text>.
2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. Стадник В. В., Йохна М. А. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства : навч. посіб. Хмельницький : ХНУ, 2011. 327 с.

4. Стадник В. В., Соколюк Г. О. Використання збалансованої системи показників для реалізації диверсифікованого зростання. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. № 4. Т. 2. С. 125–131.

5. Концепції інституціональної економічної теорії в управлінні розвитком соціально-економічних систем : монографія / за заг. ред. М. А. Йохни. Хмельницький : ХНУ, 2007. 313 с.

6. Ярмош О. В. Система показників моніторингу стратегії розвитку вищих навчальних закладів. *Актуальні питання підвищення конкурентоспроможності держави, бізнесу та освіти в сучасних економічних умовах* : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 14–15 лют. 2013 р. Дніпропетровськ : Біла К. О., 2013. С. 100–102. URL: http://www.confcontact.com/20130214_econ/2013_02_14_econ_tom2.pdf.

7. Бенюк М. М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку : монографія. Київ : КНЕУ, 2010. 336 с.

8. Корягін М. В. Системний та процесний підходи до вивчення бухгалтерського обліку та його методології. *Вісник Дніпропетровського університету. Сер. : економіка*. 2013. Т. 21. Вип. 7 (4). С. 223–229. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2013_21_7\(4\)_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2013_21_7(4)_36).

9. Джога Р. Т., Свірко С. В., Сінельник Л. М. Бухгалтерський облік у бюджетних установах : підручник / за заг. ред. Р. Т. Джоги. Київ : КНЕУ, 2003. 483 с.

10. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективних фінансово-економічних моделей розвитку вищої школи : монографія / за заг. ред. І. М. Грищенка. Київ, 2014. 260 с. URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/viddil-5_mon_Finansovo-ekonomich-modili_2014_260.pdf.

11. Лондар С. Л., Мельник С. В., Терещенко Г. М. Виклики в освітній галузі в період воєнного стану в Україні: необхідність перебудови інформаційного забезпечення. *Освітня аналітика України*. 2022. № 2(18). С. 5–22. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-2-5-22>.

12. Гапон В. В., Барабаш О. А., Ханюк Т. О. Аналіз державного нерухомого майна вищих навчальних закладів. *Вісник Хмельницького національного університету. Сер. : економічні науки*. 2015. № 4 (2). С. 200–206. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_4%282%29_41.

13. Гапон В. В., Барабаш О. А. Моніторинг показників матеріально-технічного забезпечення закладів вищої освіти. *Освітня аналітика України*. 2021. № 1 (12). С. 39–54. URL: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/3_Gapon_Barabash_112_2021_39_54.pdf.

14. Освіта під загрозою / М-во освіти і науки України. URL: <https://saveschools.in.ua/>.

15. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

16. Освіта України в умовах воєнного стану : інформ.-аналіт. зб. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/education-of-ukraine_2022.pdf.

Valentyna Gapon

Ph. D. (Pedagogy), SSI «Institute of Educational Analytics», Kyiv, Ukraine, gapon@mon.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7521-5450>

Olena Barabash

SSI «Institute of Educational Analytics», Kyiv, Ukraine, o_barabash@mon.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2545-0369>

Tetiana Khaniuk

SSI «Institute of Educational Analytics», Kyiv, Ukraine, khanyuk@mon.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5442-8243>

FEATURES OF ACCOUNTING AND ANALYSIS OF THE STATE REAL PROPERTY OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS UNDER THE MARTIAL LAW IN UKRAINE

Abstract. *The purpose of this article is to determine the state of material and technical support of the higher education institutions (HEIs) managed by the Ministry of Education and Science of Ukraine in the context of the armed aggression of the Russian Federation in Ukraine. The information base for the analytical research was based on the legal acts regulating the accounting of property under martial law, instructions, methodological recommendations, information from the Automated System "Legal Entities", and open data from the Unified State Electronic Database on Education. In the course of the study, the authors identified the subjects of education and science involved in the formation of the Unified Register of State Property administered by the Ministry of Education and Science of Ukraine; systematized and built a scheme of information flows between subjects; improved and optimized the procedure for users of the HEIs to generate quarterly reports; outlined the risks arising from the military aggression of the Russian Federation against Ukraine and affecting the process of accounting for state property and its integrity, accuracy, and completeness of information in the database. The calculated indicators make it possible to estimate by region the number of academic buildings and dormitories, their total area and the residual value of state real estate remaining in the temporarily occupied territories. The HEIs that have provided shelter to temporarily displaced institutions from the occupied territories and areas of hostilities are also identified. The article presents information on the number of higher education students who studied at temporarily displaced institutions at the cost of the budgetary funds and under contract as of October 1, 2021, and 2022, by region. The subject of further research should be the development of methodological principles for monitoring and verification of the main indicators of the Automated System "Legal entities"; improvement of data collection and processing technology; creation of a reliable system for notifying responsible persons about detected errors in reports and their correction in the information base as soon as possible; ensuring the sustainability of the information system under martial law in Ukraine.*

Keywords: *higher education institutions, material and technical base, state real property, academic buildings, dormitories, analytical indicators.*

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2006). *On the management of state-owned objects.* (Act No. 185-V, September 21). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text> [in Ukrainian].

2. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). *On Higher Education* (Act No. 1556-VII, July 1). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
3. Stadnyk, V. V., & Yokhna, A. (2011). *Strategic management of innovative development of the enterprise*. Khmelnytskyi: KhNU [in Ukrainian].
4. Stadnyk, V. V., & Sokoliuk, H. O. (2012). Using a balanced scorecard to achieve diversified growth. *Bulletin of Khmelnytskyi National University*, 4(2), 125–131 [in Ukrainian].
5. Iokhny, M. A. (Ed.). (2007). *Concepts of institutional economic theory in managing the development of socio-economic systems*. Khmelnytskyi: KhNU [in Ukrainian].
6. Yarmosh, O. V. (2013). System of indicators for monitoring the development strategy of higher education institutions. *Topical issues of increasing the competitiveness of the state, business and education in modern economic conditions* (pp. 100–102). Dnipropetrovsk: Bila K. O. Retrieved from http://www.confcontact.com/20130214_econ/2013_02_14_econ_tom2.pdf [in Ukrainian].
7. Benko, M. M. (2010). *Information systems and technologies in accounting*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
8. Koriahin, M. V. (2013). System and process approaches to the study of accounting and its methodology. *Bulletin of Dnipropetrovsk University. Series: economy*, 21(7), 223–229. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2013_21_7\(4\)_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2013_21_7(4)_36) [in Ukrainian].
9. Dzhoza, R. T., Svirko, S. V., & Sinelnik, L. M. (2003). *Accounting in budgetary institutions*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
10. Hryshchenko, I. M. (Ed.). (2014). *Theoretical and methodological substantiation of effective financial and economic models of higher education development*. Kyiv. Retrieved from https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/viddil-5_mon_Finansovo-ekonomich-modili_2014_260.pdf [in Ukrainian].
11. Londar, S. L., Melnyk, S. V., & Tereshchenko, H. M. (2022). Challenges facing the education sector in the conditions of martial law in Ukraine: the need to restructure information support. *Educational analytics of Ukraine*, 2(18), 5–22. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-2-5-22> [in Ukrainian].
12. Gapon, V. V., Barabash, O. A., & Khaniuk, T. O. (2015). Analysis of state real estate of higher education institutions. *Bulletin of Khmelnytskyi National University. Series: economic sciences*, 4(2), 200–206. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_4%282%29_41 [in Ukrainian].
13. Gapon, V. V., & Barabash, O. A. (2021). Monitoring of indicators of equipment and material procurement of higher education institutions. *Educational analytics of Ukraine*, 1(12), 39–54. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2021-1-39-54> [in Ukrainian].
14. Ministry of Education and Science of Ukraine. (n. d.). *Education is under threat*. Retrieved from <https://saveschools.in.ua/> [in Ukrainian].
15. Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). *About the legal regime of martial law* (Act No. 389-VIII, May 12). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukrainian].
16. SSI «Institute of Educational Analytics». (2022). *Education of Ukraine under martial law*. Retrieved from https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/education-of-ukraine_2022.pdf [in Ukrainian].